

การปรับปรุงและพัฒนาสถิติเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน (Private Credits)

ศราฤทธิ์ สิริธิกุล
พศญา จิตะพันธ์กุล

พฤษภาคม 2562

บทความนี้เป็นทรัพย์สินของธนาคารแห่งประเทศไทย
การกล่าว ตัด หรืออ้างอิง ข้อมูลบางส่วนตามสมควรในบทความนี้
จะต้องกระทำโดยถูกต้อง และอ้างอิงถึงผู้เขียนและธนาคารแห่งประเทศไทย โดยชัดแจ้ง

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย

บทคัดย่อ

ธนาคารแห่งประเทศไทยปรับปรุงข้อมูลสินเชื่อภาคเอกชนของสถาบันรับฝากเงิน (Depository Corporations Private Credits) ให้ครอบคลุมมากขึ้น จากเดิมที่การกู้ยืมมักจะทำผ่านธนาคารพาณิชย์ในรูปแบบผลิตภัณฑ์สินเชื่อเป็นหลัก และเปลี่ยนชื่อข้อมูลชุดนี้เป็น “เงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน (Private Credits)” เพื่อสะท้อนความครอบคลุมใหม่ สอดรับกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่ได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น การกู้ยืมโดยการออกตราสารหนี้ หรือการกู้ยืมกับตัวกลางการเงินประเภทอื่น นอกเหนือจากสถาบันรับฝากเงิน ด้วยเหตุที่การก่อหนี้ผ่านช่องทางใหม่มีต้นทุนในการกู้ยืมต่ำเป็นเครื่องจูงใจ ดังนั้นสถิติเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน จะช่วยสะท้อนภาพในปัจจุบันที่ตลาดตราสารหนี้และกลุ่มเศรษฐกิจอื่นนอกเหนือจากสถาบันรับฝากเงิน มีบทบาทมากขึ้นในการเป็นแหล่งระดมทุนของภาคเอกชน ซึ่งการนำเสนอจะให้รายละเอียดในระดับที่ผู้ใช้สามารถนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์การวิเคราะห์ได้

การปรับปรุงและพัฒนาสถิติเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน (Private Credits)

1. บทนำ

ข้อมูลสินเชื่อภาคเอกชนของสถาบันรับฝากเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยในการแถลงข่าวภาวะเศรษฐกิจรายเดือน และข้อมูลของสินทรัพย์ที่สำคัญของสถาบันที่รับฝากเงิน เป็นเครื่องชี้การระดมทุนโดยการก่อหนี้ของภาคเอกชนที่ถูกเผยแพร่มาเป็นระยะเวลามากกว่า 20 ปี แต่จากงานศึกษาเมื่อไม่นานนี้ชี้ว่าในประเทศไทยตลอดหลายปีที่ผ่านมาภาคสถาบันการเงินอื่น (OFC) มีการปล่อยกู้ขยายตัวเร็วกว่าภาคสถาบันการเงินที่รับฝากเงินอื่น (ODC) (Civilize et al., 2018) นอกจากนี้ความนิยมในการระดมทุนผ่านตลาดตราสารหนี้มีมากขึ้นในบริษัทขนาดใหญ่ จึงทำให้บทบาทการปล่อยกู้ของสถาบันที่รับฝากเงินด้อยลงไป จึงนำมาสู่การทบทวนเครื่องชี้ดังกล่าวให้สะท้อนภาวะปัจจุบันมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันองค์กรที่กำหนดมาตรฐานการประมวลผลสถิติระดับสากลยังมีความเห็นแตกต่างกันในขอบเขตนิยามว่า “การกู้ยืมภาคเอกชน” ควรจะครอบคลุมอะไรบ้าง แต่ในการพัฒนาเครื่องชี้ของประเทศไทยในขั้นนี้ ผู้เขียนจะยึดการสร้างข้อมูลสถิติเพื่อการใช้งานวิเคราะห์การก่อหนี้ของภาคเอกชนที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยเป็นหลัก และอ้างอิงนิยามเครื่องมือทางการเงินและผู้กู้ตามสถิติการเงินของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF, 2000 และ IMF, 2014) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการจัดทำสถิติดุลการชำระเงิน (IMF, 2009) และระบบบัญชีประชาชาติ (United Nations, 2009)

กล่าวโดยสรุปเครื่องชี้ตัวใหม่จะนำเสนอภาพการก่อหนี้ในมิติที่กว้างขึ้น ครอบคลุมตัวกลางการเงิน และผลิตภัณฑ์การเงินประเภทนี้หลากหลายมากขึ้น ซึ่งสะท้อนความเป็นจริงที่ว่าระบบการเงินไทยมีความกว้างและลึกกว่าในอดีตมาก อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เสถียรภาพของภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ เนื้อหาในบทความนี้ในส่วนถัดไปจะอธิบายนิยามของเครื่องมือทางการเงิน และผู้กู้และผู้ให้กู้ พร้อมเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลเก่าและใหม่ไว้ในส่วนสุดท้าย

2. นิยามและคำอธิบายข้อมูล

การจัดทำสถิติที่เกี่ยวข้องกับหนี้ องค์กรระหว่างประเทศต่างๆ เช่น ธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (Bank for International Settlements: BIS) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) รวมถึงหลายประเทศ มีการประมวลผลสถิติโดยยึดหลักการของระบบบัญชีประชาชาติ (System of National Accounts: SNA 2008) ซึ่งเป็นมาตรฐานในการจัดทำสถิติเศรษฐกิจมหภาคเพื่อวัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและความมั่งคั่งของประเทศ ซึ่งการปรับปรุงครั้งนี้ ครอบคลุมใน 2 มิติ ได้แก่ 1. ความครอบคลุมด้านเครื่องมือทางการเงิน 2. ความครอบคลุมด้านภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง ตามตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดเปรียบเทียบนิยามความครอบคลุมของ 3 องค์กร กล่าวคือ BIS IMF และความครอบคลุมที่ ธปท. ใช้ ทั้งก่อนและหลังปรับปรุง

2.1 ความครอบคลุมด้านเครื่องมือทางการเงิน (Financial Instruments)

ข้อมูลชุดปรับปรุงใหม่ครอบคลุมเครื่องมือทางการเงินเพียง 2 ประเภท ได้แก่ เงินกู้ยืม (Loans) และตราสารหนี้ (Debt securities) เท่านั้น¹ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เงินกู้ยืม (Loans) ที่ภาคเอกชนกู้ยืมในรูปของเงินเบิกเกินบัญชี เงินกู้ยืมทั่วไป เงินกู้ยืมในรูปตัวเงินที่เปลี่ยนมือไม่ได้ (Non-negotiable) โดยเป็นเงินกู้ทั้งที่เป็นเงินบาทและเงินตราต่างประเทศ ซึ่งแสดงข้อมูลในรูปแบบข้อมูลยอดคงค้างเงินกู้ยืมที่รวมดอกเบี้ยค้างรับ (ถ้ามี)

¹ ไม่รวมเครื่องมือทางการเงินประเภทอื่น เนื่องจากเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้สำหรับก่อหนี้ ประกอบกับในทางปฏิบัติการจัดทำข้อมูลความถี่สูงเป็นรายเดือน และมีความล่าช้าของข้อมูลไม่เกิน 1 เดือน สามารถจัดทำได้เพียงข้อมูลจากเงินกู้ยืมและตราสารหนี้เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีเพียงไม่กี่ประเทศที่สามารถจัดทำข้อมูลเครื่องมือทางการเงินอื่นได้สมบูรณ์ (Dembiermont et al., 2013)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความครอบคลุมข้อมูลเครื่องมือหนี้ภาคเอกชนของ BIS IMF และ ธปท. (ก่อนและหลังปรับปรุง)

	BIS	IMF	ธปท. เดิม	ธปท. ใหม่
ชื่อเครื่องมือ	Total credit	Private debt	Depository Corporations Private Credits (สินเชื่อภาคเอกชนของ สถาบันรับฝากเงิน)	Private Credits (เงินกู้ยืมและตราสารหนี้ ภาคเอกชน)
1. เครื่องมือทางการเงิน (Financial instruments)				
- ประเภทเครื่องมือทางการเงิน				
• ตราสารหนี้ (Debt securities)	✓	✓	-	✓
• เงินกู้ยืม (Loans)	✓	✓	✓	✓
- ดอกเบี้ยค้างรับ	✓	✓	-	✓
- การบันทึกมูลค่า (Valuation method)				
ตราสารหนี้ (Debt securities)	Market	Market	-	Market
เงินกู้ยืม (Loans)	Nominal	Nominal	Nominal	Nominal
2. ภาคเศรษฐกิจ (Institutional sectors)				
- ผู้กู้ (Borrower)				
สถาบันการเงินอื่นที่มีรับฝากเงิน (OFC)	-	-	✓	-
ธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (NFC)				
• ธุรกิจเอกชนที่มีใช้สถาบันการเงิน (ONFC)	✓	✓	✓	✓
• รัฐวิสาหกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (PNFC)	✓	✓*	-	-
ภาคครัวเรือนและสถาบันไม่แสวงหากำไร (HH)	✓	✓	✓	✓
- ผู้ให้กู้ (Lender)				
ธนาคารกลาง (CB)	✓	✓	-	✓
สถาบันการเงินที่รับฝากเงินอื่น (ODC)	✓	✓	✓	✓
สถาบันการเงินอื่นที่มีรับฝากเงิน (OFC)	✓	✓	-	✓
ธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (NFC)				
• ธุรกิจเอกชนที่มีใช้สถาบันการเงิน (ONFC)	✓	✓	-	✓
• รัฐวิสาหกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (PNFC)	✓	✓	-	✓
รัฐบาล (GG)	✓	✓	-	✓
ภาคครัวเรือนและสถาบันไม่แสวงหากำไร (HH)	✓	✓	-	✓
ภาคต่างประเทศ (ROW)	✓	✓	-	✓

ที่มา: Dembiermont et al., 2013, Mbaye et al., 2018, และ ธปท.

หมายเหตุ: * IMF รวม PNFC เป็นผู้กู้ กรณีใช้แหล่งข้อมูล financial accounts ในการจัดทำ

สำหรับการบันทึกยอดคงค้างสินเชื่อเงินกู้ยืมจะรวมรายการยอดคงค้างเงินต้นและดอกเบี้ยค้างรับ (Accrued interest) ซึ่งหมายถึง ดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นระหว่างงวดแต่ยังไม่ได้ชำระ ซึ่งการบันทึกข้อมูลตามหลักการของ SNA 2008 ระบุให้รวมดอกเบี้ยค้างรับไว้กับยอดคงค้างเงินต้นด้วย เพื่อสะท้อนภาระหนี้ทั้งหมดของผู้กู้ที่มีกับผู้ให้กู้ ณ เวลาที่บันทึก

2) ตราสารหนี้ (Debt securities) ประกอบด้วยพันธบัตร หุ้นกู้ และตัวเงินที่เปลี่ยนมือได้ ที่ภาคธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เป็นผู้ออกตราสาร (เป็นผู้กู้) จากตลาดในประเทศ โดยแหล่งกู้ยืมของภาคเอกชนผ่านตราสารหนี้หรืออีกนัยหนึ่งคือผู้ถือครองตราสารหนี้จากทุกภาคเศรษฐกิจ แต่ไม่ครอบคลุมตราสารหนี้ที่ภาคเอกชนที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ระดมทุนในตลาดตราสารหนี้ต่างประเทศ โดยการบันทึกข้อมูลตราสารหนี้ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะเป็นหลักทรัพย์ที่มีการซื้อขาย จะแสดงข้อมูลในรูปแบบยอดคงค้างรวม ณ ราคาตลาดที่รวมดอกเบี้ยค้างรับ (Dirty price) เพื่อให้หนี้สะท้อนมูลค่าในปัจจุบันมากที่สุด (ขณะที่เครื่องมือทางการเงินที่ไม่มีการซื้อขาย เช่น เงินกู้ยืม ใช้ราคาตามบัญชี (nominal value))

2.2 ภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ผู้กู้: ภาคเอกชน

การเปลี่ยนแปลงสำคัญจากนิยามเดิม คือ การตัดสถาบันการเงินอื่นที่ไม่ได้รับฝากเงินไว้ในออกจากกลุ่ม “ผู้กู้” ไปเป็นกลุ่ม “ผู้ให้กู้” แทน เนื่องจากในอดีตตัวกลางทางการเงินที่มีบทบาทสำคัญมีเพียงสถาบันการเงินที่รับฝากเงินเท่านั้น ในขณะที่ตัวกลางการเงินประเภทอื่น ๆ ไม่มีศักยภาพมากพอที่จะระดมทุนจากภาคธุรกิจหรือครัวเรือนได้โดยตรง ต้องอาศัยการกู้ยืมมาจากธนาคารพาณิชย์เป็นสำคัญ แต่สภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบันสถาบันการเงินอื่นที่ไม่ได้รับฝากเงิน (อาทิ บริษัทหลักทรัพย์) มีศักยภาพในการระดมเงินทุนได้ด้วยตนเองจากหลายแหล่ง และนำมาปล่อยกู้ให้กับภาคธุรกิจและครัวเรือน จึงถือว่าได้ทำหน้าที่เป็นตัวกลางการเงินอย่างแท้จริง ดังนั้น ตามนิยามใหม่ “ผู้กู้ภาคเอกชน” จึงประกอบด้วย ธุรกิจเอกชนที่มีใช้สถาบันการเงิน และภาคครัวเรือนและสถาบันไม่แสวงหากำไร

สำหรับในบทความนี้ธุรกิจเอกชนที่มีใช้สถาบันการเงิน (Other Nonfinancial Corporations) ประกอบด้วย บริษัท นิติบุคคลเอกชน สถาบันการศึกษาและโรงพยาบาลของเอกชน รวมถึงองค์กรที่มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล หรือจัดตั้งตามกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ (เช่น กิจการร่วมค้า นิติบุคคลอาคารชุด องค์กรระหว่างประเทศที่มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทย) หรือองค์การของรัฐบาลหรือหน่วยงานธุรกิจที่รัฐบาลเป็นเจ้าของและถือหุ้นน้อยกว่าร้อยละห้าสิบของทุนทั้งหมด รวมถึงสถาบันการเงินที่ปิดดำเนินการแล้วแต่ยังมีสภาพเป็นนิติบุคคลอยู่ บริษัท Holding Companies, สหกรณ์อื่นที่ไม่ใช่สหกรณ์ออมทรัพย์ เช่น สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ประมง เป็นต้น กองทุนส่วนบุคคล (ที่นิติบุคคลเป็นเจ้าของ) ทั้งนี้ รวมถึงสาขาของบริษัทต่างประเทศที่อยู่ในประเทศไทย

เพื่อตอบโจทยการวิเคราะห์ด้านหนี้ และไม่สร้างความสับสนของภาครัฐกับภาคเอกชน ในที่นี้จะไม่รวมรัฐวิสาหกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินไว้เป็นผู้กู้ แม้จะแตกต่างไปจากมาตรฐาน BIS และ IMF (ในบางกรณี) อย่างไรก็ตามมีจุดที่ผู้ใช้งานสามารถนำไปขบคิดต่อว่า รัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่หลายรายมีความสามารถในการแข่งขันในระบบกลไกตลาดและมีอิสระในการตัดสินใจก่อหนี้เหมือนกับเอกชนทั่วไปไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายการคลังในการวิเคราะห์จึงน่าจะเพิ่มมุมมองการกู้ยืมของรัฐวิสาหกิจเป็นส่วนหนึ่งของภาคเอกชนโดยทั่วไป

2.2.2 ผู้ให้กู้

เดิมครอบคลุมเพียงสถาบันรับฝากเงินอื่น (Other Depository Corporations: ODCs) แต่ในปัจจุบันการกู้ผ่านตราสารหนี้ หรือหุ้นกู้ได้รับความนิยมสูงขึ้น หรือกรณีที่สถาบันการเงินอื่นที่ไม่ได้รับฝากเงินมีบทบาทมากขึ้น (ตามที่อธิบายไว้ใน 2.2.1) ทำให้ผู้กู้สามารถกู้จากภาคเศรษฐกิจอื่นได้ ดังนั้นข้อมูลชุดปรับปรุงใหม่จึงครอบคลุมทุกภาคเศรษฐกิจประกอบด้วย

- 1) ธนาคารกลาง (Central Bank: CB)
- 2) สถาบันรับฝากเงินอื่น (Other Depository Corporations: ODCs)
- 3) สถาบันการเงินอื่นที่ไม่รับฝากเงิน (Other Financial Corporations: OFCs)
- 4) ภาคธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-Financial Corporations: NFCs) สามารถแยกย่อยได้เป็น
 - ธุรกิจเอกชนอื่นที่มีใช้สถาบันการเงิน (Other Non-Financial Corporations: ONFC)
 - รัฐวิสาหกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Public Non-Financial Corporations: PNFC)
- 5) ภาครัฐบาล (General Government: GG) สามารถแยกย่อยได้เป็น
 - รัฐบาลและกองทุนประกันสังคม (Central Government: CG)
 - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government: LG)

- 6) ภาคครัวเรือนและสถาบันไม่แสวงหากำไร (Households and Nonprofit Institutions Serving Households: HH)
- 7) ภาคต่างประเทศ (Rest of the World: ROW)

3. เงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชนที่เผยแพร่

ข้อมูลสถิติเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน ถูกจัดทำทั้งข้อมูลที่มีความถี่เป็นรายเดือนและรายไตรมาส เพื่อตอบสนองผู้ใช้งาน โดยในส่วนของสินเชื่อกับครอบครัวและผู้ให้กู้เพียงสถาบันรับฝากเงินอื่น (ODCs) สถาบันการเงินอื่นที่ไม่มีบริการรับฝากเงิน (OFCs) และผู้มีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ (ROW) ทั้งเงินกู้ยืมระหว่างบริษัทในเครือ และเงินกู้ยืมกับสถาบันการเงินในต่างประเทศ แต่ไม่ครอบคลุมเงินกู้ยืมระหว่างกันของภาคเอกชนที่ไม่ใช่สถาบันการเงินด้วยข้อจำกัดด้านข้อมูล

ตารางที่ 2 แสดงสินเชื่อภาคเอกชนของสถาบันรับฝากเงิน (Depository Corporations Private Credits) ตามนิยามแบบเดิม ในเดือนตุลาคม 2562 มีค่าเท่ากับ 18.7 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 112 ของ GDP เทียบกับหลังปรับปรุง สถิติเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชนตามนิยามใหม่แล้ว ข้อมูลจะเพิ่มขึ้นเป็น 24.6 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 147 ของ GDP

สถิติเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน ชุดปรับปรุงใหม่ รายเดือนและไตรมาสตามนิยามใหม่ มียอดคงค้างสูงกว่านิยามเดิมทุกช่วงเวลา (ภาพที่ 1) และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน (ภาพที่ 2) สาเหตุสำคัญมาจากการปรับเพิ่มวงครอบคลุมผู้ให้กู้และช่องทางการกู้ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบนิยาม Private Credit ของ ธพท. ที่เผยแพร่ในปัจจุบัน กับนิยามชุดปรับปรุงใหม่

	นิยามเดิม	นิยามใหม่	
	สินเชื่อภาคเอกชน ของสถาบันรับฝากเงิน (Depository Corporations Private Credits)	เงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน (Private Credits)	
		รายเดือน	รายไตรมาส
Institutional sectors			
- ผู้กู้ยืม	ONFC, HH, OFC	ONFC,HH	ONFC, HH
- ผู้ให้กู้ยืม	ODC	ODC,OFC ^{1/} ,CB,PNFC,ONFC, CG,LG,HH,ROW	ODC,OFC,CB,PNFC,ONFC,CG, LG,HH,ROW
Financial instruments			
- Loans	รวม	รวม	รวม
- Debt securities	ไม่รวม	รวม	รวม
ดอกเบียค้างรับ	ไม่รวม	รวม	รวม
ยอดคงค้าง (หน่วย: ล้านล้านบาท)	18.7 (ณ สิ้น ต.ค. 2562)	24.6 (ณ สิ้น ต.ค. 2562)	24.7 (ณ สิ้นไตรมาสที่ 3 ปี 2562)
% of GDP	112%	147%	147%

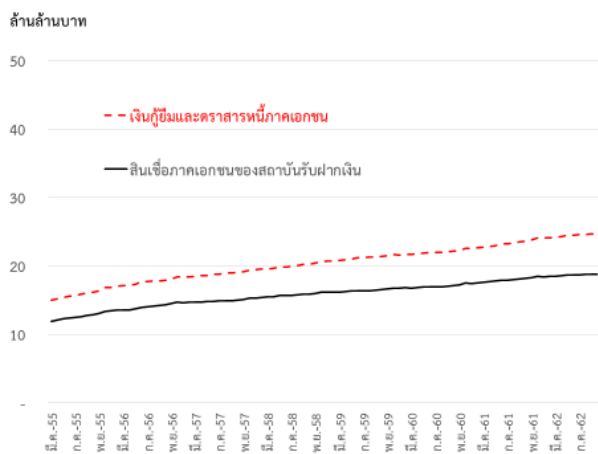
หมายเหตุ: ^{1/} OFC ไม่มีข้อมูลรายเดือน ใช้ วิธี Carry Forward สำหรับข้อมูลรายเดือน ที่ไม่มีข้อมูล

ตารางที่ 3 ผลกระทบจากการปรับปรุงรายการต่างๆ ของ Private Credits

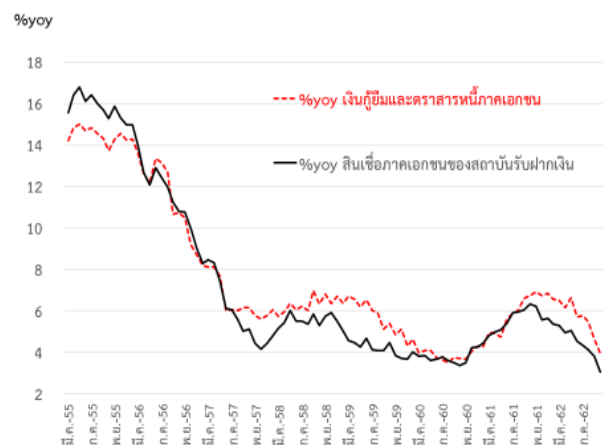
รายการที่ปรับปรุง	ล้านล้านบาท		
	ธ.ค. 60	ธ.ค. 61	ต.ค. 62
สินเชื่อภาคเอกชนของสถาบันรับฝากเงิน (เดิม)	17.5	18.5	18.7
- ด้าน Loan			
1. หัก สถาบันการเงินอื่นที่ไม่ได้รับฝากเงิน ที่กู้ยืมจากธนาคาร	-0.7	-0.7	-0.7
2. เพิ่ม สินเชื่อสถาบันการเงินอื่นที่ไม่ได้รับฝากเงิน ที่ปล่อยกู้ให้แก่ภาคเอกชน	+2.6	+2.8	+2.8
4. เพิ่ม สินเชื่อจากต่างประเทศ ที่ปล่อยกู้ให้แก่ภาคเอกชน	+1.0	+1.1	+1.2
- ด้าน Debt securities			
5. เพิ่ม Debt securities ที่ทุก sector เป็นผู้ให้กู้	+2.0	+2.3	+2.5
เงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน (ใหม่)	22.6	24.1	24.6

ที่มา: คำนวณโดย ธพท.

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบ สินเชื่อภาคเอกชนของสถาบันรับฝากเงิน กับเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบอัตราการขยายตัวของสินเชื่อภาคเอกชนของสถาบันรับฝากเงินกับเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน

นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ระยะห่าง (Gap) เพิ่มมากขึ้น ระหว่างสถิติเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชนตามนิยามใหม่เทียบกับนิยามเดิม แสดงถึงบทบาทการเป็นแหล่งเงินทุนที่เพิ่มมากขึ้นของตลาดตราสารหนี้ และสถาบันการเงินอื่นที่ไม่รับฝากเงิน

4. สรุป

สถิติเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชน จัดทำขึ้นโดยอิงหลักการจัดทำสถิติตามหลักการของ SNA 2008 และวิธีจัดทำฐานข้อมูลของ IMF ซึ่งมีการกำหนดความครอบคลุมของนิยามที่เป็นระบบ สามารถเปรียบเทียบและสอบทานกับข้อมูลชุดอื่น ๆ ที่ใช้หลักการประมวลผลแบบเดียวกันได้ เช่น ข้อมูลจากสถิติการเงิน ข้อมูลบัญชีฐานะการลงทุนระหว่างประเทศ และฐานข้อมูลตราสารหนี้ นอกจากนี้ ข้อมูลชุดใหม่ยังสะท้อนภาวะการก่อหนี้ที่เพิ่มขึ้นจากการออกตราสารหนี้ และเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่นที่ไม่รับฝากเงิน เป็นสำคัญ ซึ่งข้อมูลชุดเดิมมิได้สะท้อนไว้และอาจจะทำให้การวิเคราะห์คลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริงได้ อย่างไรก็ดี ข้อมูลชุดใหม่ที่จัดทำขึ้นได้จำแนกผู้ให้กู้ และเครื่องมือการปล่อยกู้ได้โดยละเอียด ผู้ใช้งานจึงอาจเลือกปรับเปลี่ยนความครอบคลุมของสถิติหนี้ภาคเอกชนในมิติต่างๆ เพื่อให้สามารถใช้งานตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

ภาคผนวก 1 แหล่งข้อมูล

ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยมีการพัฒนาข้อมูลตราสารหนี้ ข้อมูลสถาบันการเงินอื่นที่ไม่ได้รับฝากเงิน และข้อมูลฐานะการลงทุนระหว่างประเทศ (IIP) จนมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น จึงเป็นที่มาของการปรับปรุงในครั้งนี้ โดยการจัดทำข้อมูลเงินกู้ยืมและตราสารหนี้ภาคเอกชนประกอบด้วยข้อมูลจาก 3 แหล่ง ดังนี้

1) ระบบงานข้อมูลตราสารการเงิน (Financial Market Instrument: FMI):

ธปท. ได้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลตราสารการเงินตั้งแต่ปี 2554 โดยมีฐานข้อมูลตราสารการเงินในประเทศ (Financial Market Instrument (FMI Dataset) ซึ่งดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตราสารการเงินในรูปแบบรายตราสาร (Security-by-security Approach) โดยเป็นการจัดเก็บข้อมูลยอดคงค้าง การเปลี่ยนแปลงมูลค่าของตราสาร เช่น การออกใหม่ การครบกำหนด รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูลผู้ถือครองในแต่ละตราสารการเงิน โดยข้อมูลที่ได้มีความถี่เป็นรายเดือน ซึ่งในส่วนข้อมูลผู้ถือครองจำแนกแต่ละตราสารจัดเก็บจากนายทะเบียนตราสาร ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ประเทศไทย (TSD) สถาบันที่ทำหน้าที่ดูแลและเก็บรักษาทรัพย์สิน (Custodians) เป็นต้น

สำหรับการปรับปรุงจะใช้ข้อมูลตราสารหนี้ที่ผู้ออกตราสารหนี้เป็นธุรกิจเอกชนอื่นที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Other Non-Financial Corporations: ONFC) ขณะที่ผู้ถือครองตราสารหนี้ประกอบด้วยภาคเศรษฐกิจทุกกลุ่ม

2) ข้อมูลสถิติการเงินที่ ธปท. เผยแพร่ใน BOT website:

ที่ผ่านมา การจัดทำข้อมูลสินเชื่อภาคเอกชนของสถาบันรับฝากเงินจะใช้ข้อมูลของสถาบันรับฝากเงินอื่น (Other Depository Corporations: ODCs) เพียงอย่างเดียว เนื่องจากข้อมูลของสถาบันรับฝากเงินอื่นมีความครบถ้วนสมบูรณ์ ประกอบกับในอดีต สถาบันรับฝากเงินอื่นถือเป็นกลุ่มเศรษฐกิจที่มีบทบาทหลักในการเป็นแหล่งเงินทุน

อย่างไรก็ดี ในระยะหลังสถาบันการเงินอื่นที่ไม่รับฝากเงินเริ่มมีบทบาทในการเป็นผู้ให้กู้มากขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้เริ่มทำการสำรวจข้อมูลสินทรัพย์และหนี้สินของสถาบันการเงินอื่นที่ไม่รับฝากเงิน (Other Financial Corporations: OFCs) ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2550 โดยข้อมูลที่จัดทำในระยะแรกยังไม่มีความครอบคลุมที่สมบูรณ์มากนัก จึงได้นำมาใช้ปรับปรุงเครื่องชี้ในครั้งนี้ ทั้งนี้ปัจจุบัน ข้อมูลสถาบันการเงินอื่นที่ไม่รับฝากเงินครอบคลุมบริษัทบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคล บริษัทเช่าซื้อและลิสซิ่ง บริษัทประกันภัย ประกันชีวิต บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทบริหารสินทรัพย์และ บริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย โรงรับจำนำ กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาาระบบสถาบันการเงิน กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย และบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม

สำหรับการปรับปรุงจะใช้ข้อมูลสินทรัพย์ของสถาบันรับฝากเงินอื่นและข้อมูลสินทรัพย์ของสถาบันการเงินอื่นที่ไม่รับฝากเงิน ที่อยู่ในรูปเงินให้กู้ยืม (Loans) ที่ให้กับภาคธุรกิจเอกชนที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน และครัวเรือนและสถาบันไม่แสวงหากำไร

3) ข้อมูลบัญชีฐานะการลงทุนระหว่างประเทศ (International Investment Position: IIP):

แสดงถึงยอดคงค้างของสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงินของ Resident กับ Nonresident ณ สิ้นเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อติดตามฐานะการถือครองสินทรัพย์และหนี้สินที่ไทยมีกับต่างประเทศ

สำหรับการปรับปรุงจะใช้ข้อมูลเงินกู้ยืม (Loans) โดยผู้กู้คือ ธุรกิจเอกชนอื่นที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ขณะที่ผู้ให้กู้ คือ ภาคต่างประเทศ (Rest of the World: ROW)

ภาคผนวก 2 ขอบเขตและนิยามหนี้เอกชน

องค์กรระหว่างประเทศต่างๆ (เช่น BIS และ IMF) รวมถึงหลายประเทศได้จัดทำข้อมูลเพื่อใช้ในการวัดสถิติหนี้ โดยใช้กลุ่มเศรษฐกิจและเครื่องมือทางการเงินตามหลักการของระบบบัญชีประชาชาติ (System of National Accounts: SNA 2008) ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่ใช้ในการวัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกออกแบบมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ภาพรวมเศรษฐกิจ โดยกลุ่มเศรษฐกิจและเครื่องมือทางการเงินที่ SNA 2008 กำหนดไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความครอบคลุมด้านกลุ่มเศรษฐกิจ (Institutional sectors) มีทั้งหมด 7 ส่วน ประกอบด้วย

- 1) ธนาคารกลาง (Central Bank: CB)
- 2) สถาบันรับฝากเงินอื่น (Other Depository Corporations: ODCs)
- 3) สถาบันการเงินอื่นที่ไม่รับฝากเงิน (Other Financial Corporations: OFCs)
- 4) ภาคธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-Financial Corporations: NFCs) สามารถแยกย่อยได้เป็น
 - ธุรกิจเอกชนอื่นที่มีใช้สถาบันการเงิน (Other Non-Financial Corporations: ONFC)
 - รัฐวิสาหกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Public Non-Financial Corporations: PNFC)
- 5) ภาครัฐบาล (General Government: GG) สามารถแยกย่อยได้เป็น
 - รัฐบาลและกองทุนประกันสังคม (Central Government: CG)
 - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government: LG)
- 6) ภาคครัวเรือนและสถาบันไม่แสวงหากำไร (Households and Nonprofit Institutions Serving Households: HH)
- 7) ภาคต่างประเทศ (Rest of the World: ROW)

2. ความครอบคลุมของประเภทเครื่องมือทางการเงิน (Financial instruments)

เครื่องมือทางการเงิน (Financial instruments) ได้ข้อมูลมาจงบการเงิน (Financial Balance Sheet) ของภาคเศรษฐกิจต่างๆ จะประกอบด้วยสินทรัพย์ (Assets) และหนี้สิน (Liabilities) โดย Liabilities คือ สิ่งที่มีภาระผูกพันนั้นต้องรับผิดชอบชำระคืนในภายหลัง มีทั้งหมด 8 ประเภท แต่ Liabilities ที่ถือว่าเป็นเครื่องมือในการก่อหนี้ (Debt Instruments) สามารถจำแนกออกได้เพียง 6 ประเภท ได้แก่ สิทธิพิเศษถอนเงิน เงินสดและเงินฝาก เงินกู้ ตราสารหนี้ การรับภาระจากการประกัน บำนาญ และโครงการค้าประกันต่างๆ และหนี้ค้างจ่ายอื่นๆ อาทิ สินเชื่อการค้า รายละเอียดของเครื่องมือทางการเงินดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประเภทเครื่องมือทางการเงินและเครื่องมือในการก่อหนี้ (Debt instruments)

ประเภทเครื่องมือทางการเงิน	ความหมาย	Liabilities	Debt Instruments
1. สิทธิพิเศษถอนเงิน (Special Drawing Rights)	หน่วยสิทธิพิเศษที่ IMF สร้างขึ้นมา และจัดสรรให้ประเทศสมาชิกตามโควตา	✓	✓
2. เงินสดและเงินฝาก (Currency and Deposit)	เงินสดในมือและเงินฝากประเภทต่างๆ	✓	✓
3. เงินกู้ยืม (Loans)	เงินกู้ยืมทั้งกู้ยืมจากสถาบันการเงิน และที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน	✓	✓
4. ตราสารหนี้ (Debt Securities)	ตราสารหนี้ เช่น พันธบัตร ตัวเงินคลัง หุ้นกู้ ฯ	✓	✓
5. ตราสารทุน (Equity and Investment Fund Shares)	การลงทุนในตราสารทุน เช่น หุ้น และการลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการลงทุนต่างๆ	✓	-
6. ภาระจากการประกัน บำนาญต่างๆ (Insurance, Pension, and Standardized Guarantee Schemes)	ภาระจากการประกัน บำนาญต่างๆ ที่ให้แก่ผู้เกษียณอายุ และโครงการค้ำประกันต่างๆ	✓	✓
7. ตราสารอนุพันธ์ (Financial Derivatives and Employee Stock Options)	ตราสารอนุพันธ์ประเภทต่างๆ	✓	-
8. หนี้ค้างจ่ายอื่นๆ (Other Accounts Payable)	บัญชีค้างจ่ายอื่นๆ เช่น สินเชื่อการค้า (Trade Credit) เป็นต้น	✓	✓

ที่มา : คู่มือ Government Finance Statistics Manual ปี 2014 (GFSM 2014) และ Public Sector Debt Statistics Guide for Compilers and Users ปี 2011 (PSDG 2011) ของ IMF

นิยามหนี้เอกชนของธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (BIS)

BIS ใช้หลักการข้างต้นในการเก็บรวบรวมและจัดทำสถิติหนี้เอกชนของหลายประเทศเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการติดตามเสถียรภาพการเงินของประเทศเหล่านั้น โดยได้กำหนดนิยามหนี้เอกชน (Total credit to the private non-financial sector เรียกโดยย่อว่า Total credit) ซึ่งมีความครอบคลุมด้านภาคเศรษฐกิจ (Institutional sectors) ของผู้กู้ยืม (Borrower) ประกอบด้วย รัฐวิสาหกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน ธุรกิจเอกชนอื่นที่มีใช้สถาบันการเงิน ภาคครัวเรือนและสถาบันไม่แสวงหากำไร ขณะที่ความครอบคลุมด้านภาคเศรษฐกิจของผู้ให้กู้ (Lender) ประกอบด้วย เจ้าหนี้ทุกรายจากทุกภาคเศรษฐกิจทั้งหมด 7 ส่วน สำหรับความครอบคลุมเครื่องมือทางการเงิน ประกอบด้วย เงินกู้ (Loans) และตราสารหนี้ (Debt Securities) เท่านั้น เนื่องจากข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินประเภทอื่นยังมีข้อจำกัดด้านคุณภาพ²

นิยามหนี้เอกชนของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

IMF ได้ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลหนี้ของประเทศต่างๆ (Global Debt Database: GDD) เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงระดับหนี้ของแต่ละประเทศตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งหนี้ภาครัฐและเอกชน ซึ่ง IMF ได้กำหนดนิยามหนี้ภาคเอกชน (Private debt) โดยอิงตามหลักการของ SNA 2008 เช่นกัน โดยความครอบคลุมด้านภาคเศรษฐกิจของผู้กู้ยืม ประกอบด้วย ภาคธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน และภาคครัวเรือนและสถาบันไม่แสวงหากำไร ส่วนความครอบคลุมเครื่องมือทางการเงิน ในทางปฏิบัติ IMF รวมเพียงเงินกู้และตราสารหนี้เท่านั้น เนื่องจากมีเพียงไม่กี่ประเทศที่มีข้อมูลเครื่องมือทางการเงินประเภทอื่นครบถ้วน

² Dembiermont, C., Drehmann, M., Muksakunratana, S. (2013). "How much does the private sector really borrow? A new database for total credit to the private non-financial sector."

เอกสารอ้างอิง

- Berger-Thomson, L., Bloxham, P. (2009) “Measuring Credit”. Reserve Bank of Australia Bulletin, September 2009
- Civilize, B., Watewai, T., Punyanukul, S., Ruengsrichaiya, K. (2019) “Mapping Thailand’s Financial Landscape: A perspective through Balance Sheet Linkages and Contagion”. PIER Discussion Paper No. 114.
- Dembiermont, C., Drehmann, M., Muksakunratana, S. (2013). “How much does the private sector really borrow? A new database for total credit to the private non-financial sector”. BIS Quarterly Review, March 2013
- International Monetary Fund (2009). Balance of Payments and International Investment Position Manual. Washington, D.C.
- International Monetary Fund (2014). Monetary and Financial Statistics Manual: Compilation Guide. Washington, D.C.
- Mbaye, S., Badia, M., Chae, K. (2018). “Global Debt Database: Methodology and Sources”. IMF Working Paper No. 18/111.
- United Nations, Eurostat, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development and World Bank (2009). System of National Accounts 2008. New York.